

TIJDSCHRIFT

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM



20^e Jaargang

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1912

Gemengde Berichten.

Rapport van de Muntmeesters-Generaal der Vereenigde Nederlanden aan de Gecommitteerde Raden van Staten van Zeeland omtrent de vraag hoeveel er door de muntmeesters in de andere provinciën wordt betaald in geval bij het openen eener muntbus blijkt, dat de geslagen munten het wettig voorgeschreven allooï bereiken of dit overschrijden. 30 Juli 1601.

Aen mijn Ed. Heeren, myne Heeren de Gecommitteerde Raeden van de Mo. E. Heeren Staten van Zeelandt.

Om Uw E. naerder te berichten hoe de gecommiteerde van de Staten van andere dese Nederlantsche provinciën hebben gehandelt ende geaccordeert met haere respective muntmeesteren zoe wanneer int openen van de busse eenige sorte van penningen bevonden zijn geweest te commen in den alloye boven ofte opten juysten voet, daerop deselve by des muntmeesters-instructie zijn geordonneert, om alsoe te vermyden 't visiteren van de brief-fetten van de dagelijcxse journeye van den assayeur-particulier ende de oncosten van de vacatien van de meesters-generaels etc., dient te weten, dat wy bevinden by de rekeningen van diversche muntsbussen, staende dese troubles in dese voors. Vereenichde Nederlanden gemaect, dat de E. heeren gecommiteerde raeden van de voors. respective provinciën ofte haere E. gedeputeerden ten overstaen van de meesters-generael van der munte met haere respective muntmeesteren zijn veraccordeert als volcht, te weten :

Die van 't forstendom Gelre ende graeffschap Zutphen

tot drye diverse bussen toe op een achste paert van een greyn op 't merck wercx van zoedanighen penningen, als in den alloye boven ofte opten juysten voet bevonden zijn geweest.

Die van Hollandt insgelijcx op drye diverse bussen tot gelycke achtste part van een greyn.

Die van Vuytrecht van 2 bussen van den ouden HENRICK VAN DOMPZELAER, lestvoorgaende muntmeester, op een sestiende deel van een greyn. Van de eerste busse van den jongen HENRICK VAN DOMPZELAER, jegenwoordigen muntmeester, op gelycke sestiende deel van een greyn.

Op zyne tweede busse zijn alle penningen gecommen te schaers in alloye, luttel ofte veel, ende heeft oversulcx de meester de remediën daarvan betailt volgende zyne instructie.

Op zyne derde busse hebben de heeren gedeputeerde met denselven muntmeester van Vuytrecht geaccordeert van tgene deselve schuldich soude zijn geweest van de penningen, die bevonden waeren te commen op den juysten voet in eene masse voor de somme van 75 gulden eens.

Op zyne vierde ende leste busse, geopent in Junio lestleden, met hem veraccordeert op een achtste part van een greyn.

Ende aengaende de heeren van Zeelandt bevinden by de rekeninge van de eerste ende tweede muntbusse van JHERONIMUS BRUYNSEELS, dat int maecken van de assayen van de penningen in de voors. bussen bevonden, diverse penningen van de eerste ende oock diverse van de tweede muntbussen bevonden zijn te goet in alloye doch dat de E. heeren gecommiteerde raeden den voorn. muntmeester hebben geremitteert alle tgene deselve by de visitatie van de biljetten van de dagelijcxsten journeye ofte anderssins by compositie soudent mogen schuldich zijn geweest ende dat daerom alle deselve partyen in de voors. rekeningen zijn vuytgetogen met nyet.

Soeveel belanght de eerste muntbusse van desen muntmeester JACOB BOREEL bevinden by de rekeninghe, dat alle de penninghen van dezelve busse by den assayeur-generael bevonden zijn te schaers in den alloye endedaerom in de rekeninge alle de partyen tot zynen laste vuytgetogen volgende zyne instructie.

Aengaende de tweede muntsbusse des voorn. BOREELS, gemaect in Junio 1597, bevinden by de rekeninge derzelve, dat daarvan twee diversse wercken als te weten het eerste werck des Nederlantsen ducaets ende eerste werck van 't twintichste gedeelte des silveren Nederlantsen reael, genoemd stooter ofte vijff grooten, beyde by den assayeur-generael bevonden zijn te goet in de alloye ende noch ander vijff diversse wercken, te weten de Nederlantsen roosenobel, den Zeeuwsen rijcxdaelder, het eerste werck van den Nederlantsen rijcxdaelder, den Zeeuwsen leeuwendaeler ende het tweede werck van den twintichsten gedeelte van den silveren Nederlantschen reael alle te saemen te commen op den juysten voet, daerop deselve penningen respectivelyck zijn geordonneert, ende hebben Uw E. ten selven tyde insgelijcx den muntmeester geremitteert ende quytgescholden alle dat deselve by de visitatie van den billetten van de dagelycxse journeye ofte anderssins by accord ofte compositie soude mogen schuldich geweest zijn als by Uw E. acte by de voorn. generael-meesters op zaterdage voorleden, dan 28e deser, verthoont es. Ende zijn oversulcx alle de voors. partyen inde voors. rekeninge mede vuytgetogen met nyet.

Aengaende den leeuwendaeler, die in dese leste busse bevonden is te commen op den juysten voet van negen penningen in alloye ende daarvan den voorn. meesters-generaels versoucken te verstaen de goede meyninge van Uw E. oft noodich sal zijn daarvan te visiteren de billetten van de dagelycxse journeye dan off mijn heeren tselve desen muntmeester mede zullen remitteeren. gelijk zy op alle

andere voorgaende muntbussen hebben gedaen oft andersins met hem accorderen op een seker gedeelte greyns om de costen van de vacatiën van de remonstanten te verhoeden ende die al tot een merkelycke somme soude commen te beloopē, sullen myne E. heeren daerop gelieven te verstaen, dat als Uw E. nyet van meeninge soudē zyn tselve geheel te remitteren maer den muntmeester te doen betaelen van elck merck wercx een seshiende deel van een greyn tselve soude commen te beloopē in gelde, salvo justo calculo, de somme van 108 gulden ende consequentelyck op een 8e paert van een greyn de helft meer en zoo voorts.

Aldus geremonstreert ende den E. heeren gecommiteerde raeden van den Mo. E. heeren Staten van Zeelandt overgelevert by den generael-meesters van de munten der Vereenichde Nederlanden, dese onderteekent hebbende den naestlesten July a°. seshien hondert ende een.

Naar een ongeteekend oud afschrift berustende in het Rijksarchief te 's-Gravenhage, Inv. Domeinen-Holland n°. 691, medegedeeld door AUG. SASSEN.

*Op den gedenkpenning van het gestilde oproer
binnen Amsterdam. 1)*

Dus houdt heer GYSBRECHTS stadt het muitend graeu
[in tucht,

En 't vier der burgren bluscht den brant der plonderzucht.
1696.

Uit „A. MOONENS *Poëzy*”, Amst.
en Utr. 1700, blz. 703, mede-
deeld door AUG. S.

1) Aansprekersoproer. Zie VAN LOON, *Nederlandsche Historiepenningen*. 's-Grav. 1731, deel IV, blz. 159—161.

Boekbespreking.

Bij MARTINUS NIJHOFF te 's-Gravenhage is in 1911 verschenen: *Catalogus van boeken in Noord-Nederland verschenen van den vroegsten tijd tot op heden, samengesteld door de tentoonstellings-commissie der nationale tentoonstelling van het boek. Uitgave van de Vereeniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels.* Het denkbeeld eener dergelijke uitgave kan niet anders dan onze volle sympathie wegdragen, maar — als wij deel VI: *Geschiedenis en Aardrijkskunde* inzien en speciaal afd. 7 *Munt- en Penningkunde*, dan moeten we ons verbazen over de onvolledigheid en ons afvragen: hoe heeft die kommissie toch wel gewerkt? is zij niet op het denkbeeld gekomen, haar licht op te steken op de meest aangewezen plaats, m.a.w. zou zij niet eens aan de Kon. Bibliotheek of het Kon. Penningkabinet geïnformeerd hebben of haar lijst van numismatische werken ook aanvulling behoefde?

Voorop gaan tijdschriften en catalogi van publieke verzamelingen, daarna volgen niet alphabetisch maar chronologisch de werken, waarbij tijdschriftartikelen en overdrukken niet zijn vermeld.

Niet opgenomen zijn de volgende werken:

VAN HEECKEREN VAN BRANDSENBURG, F. J., *Beschrijving en afbeelding der Nederlandsche Gedenkpenningen, welke sedert 1813—1838 aan 's Rijks Munt te Utrecht zijn geslagen en verkrijgbaar gesteld.* Utrecht, 1840, 4°.

BOM, G. D. - H. Gz., *De Munten van het Koninkrijk der Nederlanden en van deszelfs Koloniën van 1813 tot heden.* Amsterdam, 1909, 4°.

SNOECK, Jhr. M. A., *De 's-Hertogenbossche Hondenpenningen.* 's-Hertogenbosch 1875, gr. 8°.

Idem. *Beschrijving van de enkele en dubbele Vroedschaps- of Stadhuispenningen der Stad 's-Hertogenbosch van 1704 tot 1793.* 's-Hertogenbosch 1874, gr. 8°.

Idem. *De 's-Hertogenbossche Block- of Bedelpenningen.* 's-Hertogenbosch 1874, gr. 8 v°.

Idem. *Bijdragen tot de Penningkunde van Noord-Brabant.*

DE MAN, MARIE. *Over Zeeuwsche Loodjes. Bijdrage tot de Penningkunde van Zeeland.* Middelburg 1892, 8°.

DE ROEVER, MR. N. AZ. en DOZY, MR. CH. M. *Handboek voor den Verzamelaar. Het aanleggen van verzamelingen van handschriften, zegels en munten.* Leiden z. j., 8°.

KUIPERS, A. P. H. *Handboek voor verzamelaars van Nederlandsche historiepenningen of nummerlijst van alle legpenningen, medailles, munten enz. welke in de werken van VAN MIERIS en VAN LOON zijn afgebeeld, alsmede van diegenen, welke in het vervolg op VAN LOON voorkomen.* Leeuwarden 1837, 8°.

KUIPERS, H. *Vervolg op het Handboek voor verzamelaars van Nederlandsche historiepenningen enz.* (NAHUIJS 1806—1813, DIRKS 1813—1863) Leeuwarden 1889, 8°.

HOLLESTELLE, A. *De drie merkwaardige schellingen: het schild, het lam en de gulden van gewicht, 4 deelen.* Tholen 1896—1905, 8°.

BESIER, MR. L. W. A. *Catalogus der verzameling van Medaillestempels aan 's Rijks Munt.* Utrecht 1883, 8°.

BOGAERT, A. *De Roomsche Monarchy.* Utrecht 1697, 4°.

Idem. *Roomsche Monarchy.* Amsterdam 1716, 12°.

Idem. S. SCHIJNVOET'S *Muntkabinet der Roomsche Keizers en Keizerinnen.* Amsterdam 1695, 16°.

Geenzins wil ik beweren alle nederlandsche numismatische werken te hebben vermeld, die in den „*Catalogus*” ontbreken, ik doorliep slechts mijne bescheiden bibliotheek en teekende op, wat ik bezit en niet vond in deze nieuwe uitgave.

Z.

Wij ontvingen een fraai geïllustreerde prospectus van een nieuwe en herziene uitgaaf van „*Catalogue of the International Exhibition of contemporary Medals*”, gehouden door the American Numismatic Society in Maart 1910.

Dit werk, omvattende biografiën van een 140-tal Fransche, Duitsche, Oostenrijksche, Engelsche, Amerikaansche, Belgische, Hollandsche, Zwitsersche, Italiaansche, Spaansche, Boheemsche en Noorsche medailleurs en ruim 430 afbeeldingen, kost \$ 10.— en wordt uitgegeven door gemelde Numismatic Society.

Z.

Penningen geslagen aan 's-Rijks Munt.

Naar ons uit een bericht in de *N. R. Ct.* bleek, zijn door 's-Rijks Munt eenige aldaar geslagen penningen voor het publiek verkrijgbaar gesteld.

Wij kunnen die penningen verdeelen in drie rubrieken.

1°. Penningen geslagen op naar bestaande stempels vervaardigde nieuwe stempels.

a. Penning van CHR. ADOLFSZON op het overlijden van M. AZ. DE RUYTER, 1676, VAN LOON III, blz. 186, *Tijdschrift* 1908, blz. 217.

b. Penning van JAN BOSKAM op de inneming van Casale, 1695, VAN LOON IV, blz. 157, n°. 2.

c. Penning door denzelfden op den mislukten aanslag op het leven van WILLEM III, 1696, VAN LOON IV, blz. 165, n°. 1.

'Aan de verzamelaars, voor wie de oorspronkelijke stukken niet of bezwaarlijk bereikbaar zijn, zal het ongetwijfeld aangenaam zijn, zich op deze wijze, voor betrekkelijk weinig geld, de met behulp van vernieuwde stempels vervaardigde afslagen te kunnen verschaffen, terwijl door het op den kant ingestempelde jaartal de mogelijkheid is uitgesloten ze voor afslagen uit de 17e eeuw aan te zien.

2°. Penningen op historische gebeurtenissen uit den tegenwoordigen tijd.

Hieronder valt alleen de penning van J. C. WIENECKE op de geboorte van Prinses JULIANA, 1909, zie *Tijdschrift* 1909, blz. 193.

Het is te hopen, dat de Munt op den ingeslagen weg voortga en de belangrijke historische gebeurtenissen in ons vaderland door gedenkpenningen, voor het publiek verkrijgbaar, aan de vergetelheid ontrukkt. Waarom de plakket op de inwijding van het nieuwe Muntgebouw door H. M. de Koningin *niet* verkrijgbaar gesteld, maar slechts één der zijden?

3°. Penningen enz., die geen historische beteekenis, maar alleen kunstwaarde hebben.

a. Plakket „het Smelthuis”. Vz. van de plakket op de inwijding van het nieuwe muntgebouw te Utrecht (zie *Tijdschrift* 1911, blz. 249.

b. Plakket „het Geld.”

Hiermede treedt de Munt in konkurentie met de particuliere kunstnijverheid en of dit mag worden toegejuicht betwijfel ik ten zeerste. Ik geloof niet, dat deze handelwijze aanbeveling verdient, maar eer fnuikend dan bevorderlijk zal werken op het maken van fraaie stukken door medailleurs in samenwerking met reductie-ateliers. Deze hebben toch groote risico en de Munt heeft die niet.

Z.

Rekenpenningen.

Gekocht drie dosijn reekpenningen om opte cantoiren van de rentmeesters te besingen, voor de dosijn betaelt $1\frac{1}{2}$ st.

Uit de rekening der stad 's-Hertogenbosch 1 Oct. 1577- 1 Oct. 1578, medegedeeld door AUG. S.

Kleingeld te 's-Hertogenbosch 1601.

„JACOB CORNELIS, wachter, van de geheele stadt duer om te blaesen, dat nyemandt in de somme van 25 gulden meer gehouden en is in oude stuivers te ontfangen dan 2 gulden.”

Uit de rekening der stad 's-Hertogenbosch, 1 Oct. 1600—1 Oct. 1601, medegedeeld door AUG. S.

Verlies op het geld wegens nieuwe evaluatie te 's-Hertogenbosch 1608.

Alsoe op den 17 April 1608 by placcaerte van haere Hoocheden tgelt alhier is affgeset te weten den dobbel Aelbertus van 5 gul. 14 st. op 5 gul. 12 st., — den silveren Philips van 57 st. op 55 st. ende dander munte nae advenant ende wij ten selven daege voor dese stadt in contante hadden 10980 gul. waeronder 1332 Aelbertus — dobbel ende voorts andere spetien, waeraene by vuytgeven nae denselver tijt is verlooren 295 guldens, brengen daerom dselve alhier voor vuytgeven.

Uit de rekening der stad 's-Hertogenbosch 1 Oct. 1607— 1 Oct. 1608, medegedeeld door AUG. S.

Goudprijs te 's-Gravenhage, 1594, 1600, 1610.

De Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden ordonneerden :

— op 14 December 1594 de betaling van de gouden ketting, die zij hadden vereerd aan den secretaris van Schotland, wegende 9 ons 15 engelsch, kostende buiten „het fatsoen” 30 gulden per ons ;

— op 3 Januari 1600 de betaling van de gouden ketting,

die zij vereerd hadden aan den ambassadeur van den koning van Schotland, wegende 15 ons 13¼ engelsch, kostende buiten „het fatsoen” 30 gulden per ons ;

— op 13 Januari 1610 de betaling van de gouden kettingen, die zij vereerd hadden aan de aartshertogen wegende 14 mark, 1 ons 19½ engelsch, kostende buiten „het fatsoen” 34 gulden per ons.

Uit het bovenstaande volgt :

— dat in 1594 en in 1600 een kilogram goud kostte 975 gulden 5 stuiver 10 penningen ;

— dat 1 gulden toen in waarde gelijk was aan 1.02535 gram goud ;

— dat in 1610 een kilogram goud kostte 1105 gulden 6 stuiver 4 penningen ;

— dat 1 gulden toen in waarde gelijk was aan 0.90472 gram goud.

's-Gravenhage.

AUG. S.

Dankoffer in het stamboek van den Heere

JACOB DE WILDE. 1)

Mijn oog, DE WILDE, ziet, door uw beleefde gunst,
Aen beelt- en snywerk van out Memsis ende kunst
Van Grieksche en Roomsche munt zich blint bykans
[en duister.

Maar wat verga of niet, al vreet de scherpe roest
Den penning, al vergruist de tyt, die 't al verwoest,
Den steen, uw deugt behoudt ook na uw doot haer'
[luister.

1699.

Uit „A. MOONENS *Poëzy*” Amst.
en Utr. 1700, blz. 657, mede-
deeld door AUG. S.

1) Vergelijk *Tijdschrift* 1906, blz 248.

E. VANDEN BROECK. †

Den 1^{sten} Maart j.l. overleed te Brussel, op ruim 90-jarigen leeftijd (hij werd geboren 1820), EDOUARD VANDEN BROECK, sedert de oprichting van ons Genootschap buitenlandsch lid, serieus verzamelaar van de numismatiek van Brussel. Vele belangrijke bijdragen omtrent dit onderdeel der belgische penningkunde publiceerde hij in de *Revue belge*. De tweede vergadering van ons Genootschap te 's-Gravenhage woonde hij bij — sedert mochten we hem niet meer in ons midden begroeten. In 1904 boden zijne medeleden van het belgisch genootschap, zijne vrienden en verwanten hem een penning aan, gemodelleerd door GODEFROID DEVREESE, stempels van PAUL FISCH en slag van ALPH. MICHAUX, waardoor het beeld van dezen beminnelijken numismaat voor het nageslacht bewaard blijft.

Z.